

ДО 90-РІЧЧЯ АКАДЕМІКА ГРИГОРІЯ ВЕРВЕСА

Юлія Булаховська

ДЕКІЛЬКА СПОГАДІВ ПРО ГРИГОРІЯ ВЕРВЕСА

Ім'я і прізвище Григорія Давидовича Вервеса – згодом академіка АН УРСР, професора, завідувача відділу слов'янських літератур Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка АН УРСР і викладача Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, а також київського Слов'янського університету – було мені знайоме ще з моїх університетських студентських років у Києві: це кінець 1940 – початок 1950-х років. Тоді Г. Вервес (після участі в бойових діях у лавах Радянської армії під час Великої Вітчизняної війни) прийшов до нас, студентів російсько-слов'янського відділення КДУ ім. Т.Г. Шевченка (полоністів за фахом, зокрема), як викладач польської літератури, конкретно – спецкурсу про творчість Адама Міцкевича. Викладав він пристрасно й оригінально, тобто не просто сухо й офіційно за чинною вузівською програмою, а у всьому комплексі історії польської

літератури, спираючись і на літературу давню, і на літературу доби Просвітництва, з якою ми тоді були знайомі фактично дуже мало і про яку дізнавалися саме крізь призму творчості Адама Міцкевича, а не навпаки.

Вервес у своїх лекціях (а потім практичних семінарах) вимагав від нас не лише знання загальних проблем польського романтизму, котрий “увів” до історії польської літератури (у гострій теоретичній і практичній “мистецькій боротьбі”) саме Міцкевич, і оцінював проблематику не лише по лінії особистих і творчих стосунків Міцкевича й Пушкіна (нагадую, що ми вчилися тоді на російсько-слов'янському відділенні філфаку КДУ), а й зовсім нову для нас проблематику – “українську” – по лінії впливів українського фольклору на польський літературний романтизм та на існування “української школи” польських романтиків.

Саме під керівництвом Г. Вервеса я писала на четвертому курсі університету курсову роботу про два варіанти переказу (1927 і 1949 рр.) М. Рильським українською мовою славетної поеми А. Міцкевича “Пан Тадеуш”. Вервес вимагав від нас, студентів, дуже серйозного ставлення до курсових та згодом і дипломних робіт, їхніх “захистів” на рівні захистів кандидатських дисертацій, тому текст моєї курсової роботи став мені у пригоді і в подальшій літературознавчій діяльності в розрізі польсько-російсько-українських літературознавчих зв'язків, а також перекладознавства і взаємодії літератури, музики та образотворчого мистецтва.

Працювати у відділі слов'янських літератур Інституту літератури під безпосереднім керівництвом Г. Вервеса я почала з осені 1956 р. як молодший,

а згодом старший науковий співробітник, зокрема, після захисту в 1956 р. кандидатської дисертації “Про еволюцію реалізму у творчості Елізи Ожешко кінця 60-х – середини 80-х років XIX століття”.

Відділ слов'янських літератур був тоді дуже маленьким за кількістю працівників (тільки полоністи, богемісти, пізніше – болгаристи й сербісти; а ще пізніше ввійшла угаристика й німецька література НДР), але всі без винятку співробітники працювали самовіддано, напружено і, головне, з любов'ю до своєї справи. Г. Вервес умів керувати науковою роботою, організувати її раціонально, органічно поєднувати з роботою викладацькою. Як наслідок нашої діяльності було видано (під його керівництвом) і три томи “Міжслов'янських літературних взаємин”, і майже 18 томів періодичного видання “Слов'янське літературознавство і фольклористика”; декілька індивідуальних і колективних доповідей на Міжнародних з'їздах славистів і п'ятитомне, ним задумане видання “Українська література в загальнослов'янському й світовому літературному контексті”.

Г. Вервес очолював і численні тоді республіканські славистичні конференції в різних містах України: у Львові, Вінниці, Ужгороді і Кременці. Наш відділ підтримував (під його керівництвом) науково-педагогічні зв'язки зі Львівським університетом ім. Івана Франка, зокрема з кафедрою слов'янської філології, як то кажуть, “напряму” з кафедрою слов'янської філології Київського університету ім. Т.Г. Шевченка; особливо – з АН СРСР (по лінії Інституту слов'янознавства) і з Московським університетом ім. М. Ломоносова. Він безпосередньо очолював роботу IX Міжнародного з'їзду славистів у Києві 1983 року.

Мав він і прямий стосунок як редактор до 50-томного академічного видання творів Івана Франка і 20-томного видання творів Максима Рильського, що їх готував до друку Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка АН УРСР.

Серед власних монографічних робіт Г. Вервеса, чий назви говорять самі за себе, назвемо: “Адам Міцкевич і українська література” (1956); “Іван Франко і питання українсько-польських літературно-громадських відносин 70–90-х років XIX століття” (1957); “Т.Г. Шевченко і Польща” (1964), “Про традиційне і новаторське в слов'янській поезії XX століття” (1968); “Польська література і Україна” (1985). У Польщі видана його монографія “Tam, gdzie lkwy srebrne fale rżyna...” (1985). Дві його монографії присвячено двом видатним мистецьким постатям XX століття: “Максим Рильський в колі слов'янських поетів” (україномовна і російськомовна редакції, 1981), а про Ярослава Івашкевича – у трьох мовних варіантах і відповідно різних редакціях: україномовною, польськомовною і російськомовною (1985). Ще праця “В інтернаціональних літературних зв'язках. Питання контексту” (1981). У плані організаційному Г. Вервес був головою Українського комітету з вивчення й поширення слов'янських культур, членом бюро Міжнародної академії з вивчення й поширення слов'янських культур при ЮНЕСКО.

Я особисто не належала до грона улюблених співробітників його відділу, та коли неодноразово намагалася піти з Інституту під тиском його критики як науковця (і за змістом, і за формою), то він відмовлявся відпустити як, виявляється, цінного працівника, а до мене особисто ставився дуже добре, хоча завжди хотів “вгамувати” мій поганий характер.

Вважаю, що Григорій Давидович Вервес, чий 90-річний ювілей ми б відсвяткували 15 квітня 2010 року, безперечно, був видатним науковцем, ще кращим організатором науки й дуже помітною постаттю саме в галузі славистики.